

ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری

دکتر حسن مدرکیان*
دکتر حسین کرباسی یزدی**
عباس خوش مهر***

تاریخ دریافت: 1389/04/16 تاریخ پذیرش: 1389/05/10

چکیده

حسابرسی مالی به عنوان ابزاری برای ارتقای کیفیت صورت های مالی مربوط به دوره های مالی بانک ها شناخته شده است. در این ارتباط، سالانه مبالغ زیادی برای انجام این نوع حسابرسی هزینه می شود. بنابراین انتظار می رود انجام حسابرسی نتایج مفیدی را برای بانک ها در بر داشته باشد. پژوهش حاضر سودمندی بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی را در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی ارزیابی نموده و یک پژوهش کاربردی محسوب می شود. جامعه آماری در این پژوهش شامل بندهای 30 فقره گزارش حسابرسی می باشد که با استفاده از روش آماری توزیع دو جمله ای در طی سال های 1382-1386 مورد آزمون قرار گرفته است. این پژوهش دربرگیرنده یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی است. نتایج پژوهش حکایت از رد فرضیه اصلی دارد، یعنی بندهای گزارش حسابرسی نتوانسته است در شفافیت صورت های مالی موثر باشد.

واژه های کلیدی: گزارش حسابرسی، گزارشگری اقلام ترانزنامه ای، گزارشگری اقلام سود و زیانی، ارزیابی توان نقدینگی، رویه های حسابداری.

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات.
** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب.
*** دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری.

1- مقدمه

رشد روزافزون و گسترش فزاینده نیازهای افراد جامعه توأم با رشد فعالیت های اقتصادی، منجر به ایجاد بانک ها به عنوان یک نمونه از شرکت های بزرگ شد. سرمایه این شرکت ها توسط تعداد زیادی از صاحبان سرمایه های کوچک و بزرگ تامین گردید. رشد و توسعه شرکت های سهامی از جمله بانک ها باعث فزونی تعداد صاحبان سرمایه شد. اداره عملیات بانک ها به عهده افراد معدودی به عنوان مدیران کار آزموده قرار داده شد و جدایی مالکیت و مدیریت مطرح گردید. صاحبان سرمایه به منظور حصول اطمینان از استفاده بهینه و موثر از وجوه آن ها، سنجش عملکرد مدیران و غیره نیازمند اطلاعات بودند. این امر سبب شد تا بانک ها اقدام به ارائه گزارش های (صورت های) مالی بنمایند (عالم زاده، 1384: 2).

در این راستا گزارش ها و صورت های مالی، یکی از مهم ترین اجزای سیستم اطلاعات مدیریت و به تبع آن برنامه ریزی های راهبردی در هر بانکی به شمار آمده و مدیران ارشد بانک را قادر می سازد، بر اساس اطلاعات حاصل از این گزارش ها، تصمیمات خطیر و دشواری را اتخاذ کنند که در برخی موارد می تواند تأثیری شگرف بر کلیه ارکان سازمان داشته باشد. وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه یکی از ارکان اصلی پاسخگویی مدیران اجرایی و از نیازهای اساسی تصمیم گیران اقتصادی و از ملزومات بی بدیل توسعه و رشد اقتصادی در بخش دولتی و خصوصی است. اگرچه اطلاعات از منابع مختلف قابل استخراج است، اما در حال حاضر صورت های مالی، هسته اصلی منابع اطلاعات مالی را تشکیل می دهد و بنابراین باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشد. تهیه صورت های مالی بر اساس استانداردهای حسابداری به عنوان ضوابط معتبر، تضمین کیفیت مطلوب صورت های مالی است. روح حاکم در تدوین استانداردهای حسابداری ایجاد الزاماتی در جهت ارائه شفاف نتایج عملکرد واحد های اقتصادی در قالب اطلاعات مالی است. اظهارنظر حسابرس مستقل و بازرس قانونی نسبت به مطلوبیت صورت های مالی در چارچوب استانداردهای حسابداری منجر به افزایش کیفیت اطلاعات و ارزش افزوده آن می گردد و جنبه تصمیم گیری های اقتصادی بر اساس صورت های مالی حسابرسی شده تسهیل می گردد. مجامع عمومی بانک ها در ایران بر اساس قانون تجارت (ماده 142، باب سوم، شرکت های سهامی) و آیین نامه تشکیل مجامع عمومی شوراها و عالی شرکت های دولتی (مواد 9 و 12 آیین نامه مذکور مصوب مورخ 82/6/26 هیات محترم وزیران) هیات مدیره را مکلف به رفع ایرادات مندرج در گزارش حسابرس و بازرس قانونی می نماید و از این طریق سعی در بهبود عملیات و کارآیی بانک ها و شفاف سازی حساب ها و صورت های مالی دارند. همچنین مجمع عمومی بانک ها به عنوان یکی از ارکان نظارتی و تصمیم گیری و نیز بخشی غیر قابل تفکیک از حاکمیت شرکتی در بانک ها، با توجه به اظهار نظر حسابرس مستقل و بازرس قانونی و سایر موارد کنترلی دیگر، نقش قابل توجهی در بررسی کفایت افشاء دارند (کارنما ایمان، 1386:

(3).

با توجه به اهمیت و جایگاه ویژه اطلاعات در فرآیند بهبود شفافیت، کمیته نظارت بانکی بال، بازل (این کمیته از کارشناسان ارشد مراجع نظارت بر بانک‌ها و بانک‌های مرکزی کشورهای بلژیک، کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لوکزامبورگ، هلند، سوئد، سوئیس، انگلستان و ایالات متحده تشکیل شده است. به طور معمول، اجلاس‌های این کمیته در بانک تسویه حساب‌های بین‌المللی در شهر بال یا بازل¹ سوئیس - مقر دبیرخانه دائمی این کمیته - برگزار می‌شود که متشکل از کارشناسان ارشد نظارت بانکی است و در سال ۱۹۷۵ توسط روسای کل بانک‌های مرکزی کشورهای گروه ۱۰ پایه گذاری شده، در سپتامبر سال ۱۹۹۸ میلادی اقدام به تدوین سندی تحت عنوان بهبود شفافیت در بانک‌نمود که در آن نقش اطلاعات در دستیابی به انضباط موثر بازار و نظارت کارآمد بانکی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است (ارجمند نژاد، ۱۳۸۵: ۸).

طبق اظهارات کارگروه نظارتی بانکداری بازل، ارتقای شفافیت وضعیت مالی بانک‌ها سبب ضابطه مندی بهتر بازار می‌گردد. از دیدگاه مدیریت استراتژیک، نظارت و حسابرسی یکی از اجزای لاینفک برنامه ریزی استراتژیک بانک‌ها محسوب می‌شود که برای حصول اطمینان از دستیابی به اهداف و برنامه‌های بانک و آگاهی از میزان پیشرفت آن‌ها، گزارش به موقع استثنائات و عدول از پیش‌بینی‌ها و اهداف تعیین شده ضرورت می‌یابد. وظیفه اصلی حسابرس مستقل و بازرس قانونی، اظهار نظر نسبت به مطلوبیت صورت‌های مالی در چارچوب استانداردهای حسابداری و اعتبار بخشی به آن می‌باشد. در حقیقت اظهار نظر حسابرس مستقل باعث بهبود کیفیت اطلاعات و ارزش افزوده آن گردیده و تصمیم‌گیری‌های بهینه اقتصادی بر اساس صورت‌های مالی حسابرسی شده تسهیل می‌گردد (کثیری، ۱۳۸۵: ۱۹-۲۰).

با توجه به مطالب بالا، این پژوهش به دنبال آن است که از طریق شمارش مجموع بندهای مرتبط با هر یک از طبقات موضوع پژوهش، مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک‌های تجاری (بانک‌های ملی ایران، ملت، سپه، تجارت، صادرات ایران و رفاه کارگران) و بررسی روند تغییرات (رفع یا عدم رفع) تعداد بندهای مذکور طی سال‌های پژوهش بتواند در مورد شفافیت صورت‌های مالی اظهار نظر نماید.

2- اهمیت پژوهش

بانک‌ها در زندگی اقتصادی نقش بسیار حیاتی ایفا می‌نمایند و قوام و ثبات مستمر سیستم بانکداری موضوعی است که امروزه مورد توجه عامه مردم است. بحران‌های مالی اواسط دهه ۱۹۹۰ بعضی از ضابطه‌گذاران کشورها و بانک‌ها را متوجه ضرورت ارتقای شفافیت در گزارشگری مالی بانک‌ها نموده است. شفافیت در مباحث مختلف تعابیر متفاوتی می‌تواند داشته باشد، اما در مباحث مالی منظور از شفافیت، کیفیت اطلاعات مالی است. اطلاعات مالی بانک‌ها در صورت‌های مالی آن‌ها نشان داده می‌شود و منظور از شفاف سازی،

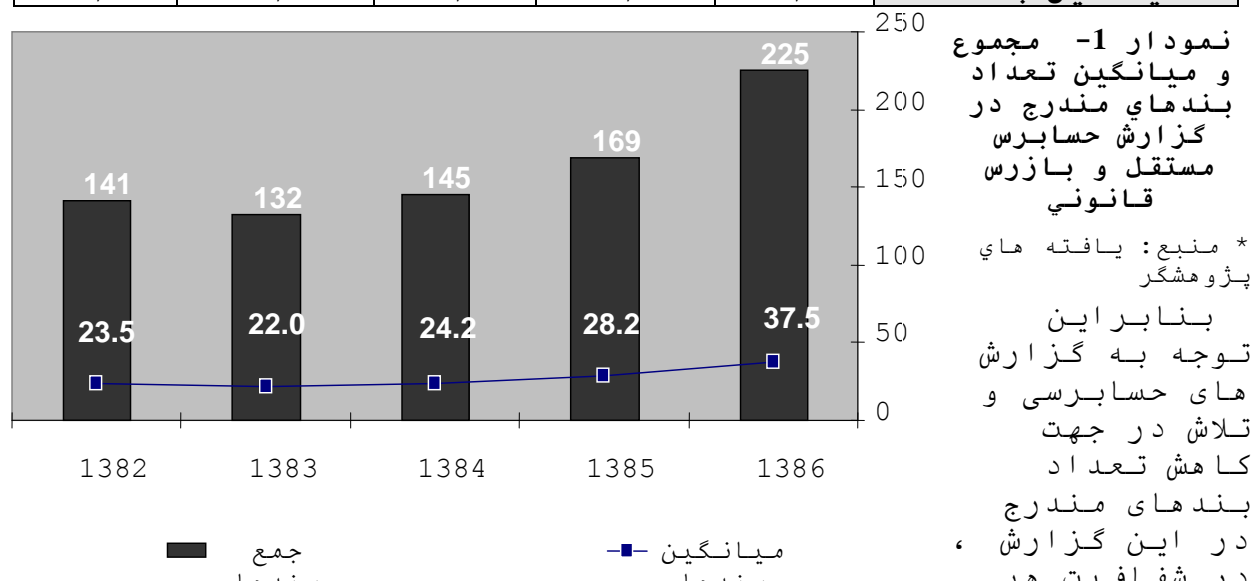
توزیع گزارش های مالی با کیفیت مناسب است . اما چیزی که در اینجا اهمیت بسزایی دارد ، این موضوع است که کیفیت صورت های مالی از اطلاعات درون آن ها ناشی می شود . اهمیت این شفافیت و کیفیت در صورت های مالی باید در جایی خود را متجلی کند و آن در ارزیابی سهام شرکت است . بنابراین هدف اصلی از ارائه صورت های مالی شفاف ، ارزیابی صحیح و واقعی از قیمت سهام بانک است (سالار ، 1386 : 1) .

با بررسی و تحلیل داده ها مشاهده گردید که بیشترین تعداد بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی طی سال های 1382-1386 متعلق به بانک های صادرات ایران ، ملی ایران و سپه و همچنین کمترین تعداد بندهای مذکور در طی سال های مورد بررسی متعلق به بانک های ملت و رفاه کارگران می باشد .

با توجه به اینکه مجموع تعداد کل بندهای مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک های تجاری از تعداد 141 بند در پایان سال 1382 ، به تعداد 225 بند در پایان سال 1386 افزایش یافته است ، این امر نشانگر رشد متوسط 12/2% تعداد بندهای مندرج در گزارش مذکور است (جدول شماره 1) .

جدول 1- مجموع تعداد بندهای مندرج در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی

سال					نام بانک	ردیف
1386	1385	1384	1383	1382		
42	32	27	28	27	ملی ایران	1
41	29	21	22	31	صادرات ایران	2
33	23	22	15	18	ملت	3
40	37	33	18	19	سپه	4
40	29	22	27	21	تجارت	5
29	19	20	22	25	رفاه کارگران	6
225	169	145	132	141	جمع بندها	
37/5	28/2	24/2	22/0	23/5	میانگین بندها	

چه بیشتر صورت های مالی موثر است . حال با عنایت به مطالب بالا ،

حسابرسی مستقل و گزارش های حسابرسی در فرایند شفاف سازی اطلاعات از طریق اعتبار بخشی به اطلاعات منتشر شده بانک ها به ویژه صورت های مالی این مطلب را ارائه می نماید که آیا صورت های مالی تصویر درست و منصفانه ای از وضعیت مالی و نتایج عملیات برای دوره ای که آن صورت ها تهیه شده است ارائه می کند یا خیر؟

3- پیشینه پژوهش

با توجه به این که در ایران پژوهشی در زمینه سودمندی بندهای گزارش حسابرسی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی صورت پذیرفته است، بنابراین موضوع حاضر دارای تازگی می باشد. از جمله مهم ترین پژوهش ها در کشور در خصوص گزارش حسابرسی می توان به پژوهش اسکندری (1375) در زمینه ، بررسی نحوه برخورد حسابرسان در رابطه با موارد اشکال و نحوه تاثیرگذاری این موارد بر اظهار نظر آن ها اشاره کرد، او پیشنهاداتی در رابطه با چگونگی نحوه برخورد با اشکالات حسابرسی در جهت گزارشگری مفید و مناسب حرفه حسابرسی ارائه نمود تا کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که به نوعی با شرکت ها در ارتباط می باشند با اطمینان خاطر و با اتکا به گزارش های حسابرسی تصمیم گیری نمایند. نتایج حاصل از پژوهش گلناری (1376) ، با عنوان بررسی اثربخشی گزارش های حسابرسی و بازرسی قانونی بر تصمیمات مجامع عمومی صاحبان سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مویید این مطلب است که اکثر بندهای حسابرسی و بازرسی طی 5 سال متوالی بطور تکراری در گزارش حسابرسی و بازرسی قانونی درج می گردند و مجامع عمومی صاحبان سهام نیز به گزارش مذکور توجه چندانی ننموده و بطور مؤثر هیئت مدیره را مکلف به رفع موارد اشکال ننموده و تصمیمات خود را بدون توجه به گزارش حسابرسی و بازرسی قانونی اتخاذ می نمایند.

سرو علیا ابراهیمی (1378) ، با هدف بررسی اثربخشی گزارش حسابرسی در وضعیت گزارشگری مالی شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ، به بررسی روند رفع موارد عنوان شده در گزارش ها به این موضوع پرداخته است که آیا موارد عنوان شده در بندهای گزارش در سال های بعد توسط هیات مدیره شرکت برطرف شده است. نتایج حاصله مبین آن است که علیرغم این که اغلب مواقع مجامع عمومی صاحبان سهام هیات مدیره را مکلف به رفع موارد ذکر شده در گزارش ها می کنند، ولی مشاهده می شود این موارد در موضوعات مختلف در هر سال نسبت به سال قبل در رابطه با همان موضوع کاهش نیافته است.

موسوی شیری (1378) ، با بررسی وضعیت گزارش های حسابرسی در ایران و نظرخواهی از اعتباردهندگان، سرمایه گذاران و سهامداران شرکت ها بیان می کند که اعتباردهندگان ، سهامداران و سرمایه گذاران در تصمیمات مالی بر گزارش های حسابرسی اتکا می کنند و این گزارش های بر کیفیت صورت های مالی افزوده اند. ولی در مورد افزایش بعضی از خصوصیات کیفی صورت های مالی، از قبیل ، احتیاط، کامل بودن اطلاعات، به موقع بودن اطلاعات، قابل فهم بودن

اطلاعات موفقیت چندانی نداشته‌اند.
ملکیان (1379) به بررسی اثرات موارد مطروحه در گزارش حسابرسی بر تصمیمات مالی واحدهای تجاری پرداخته است که در نهایت بررسی‌های مقدماتی نشان می‌دهد که استفاده کنندگان از گزارش‌های حسابرسی با مشکلاتی از قبیل نامفهوم بودن بندهای گزارش حسابرسی، بدلیل عدم آشنایی آن‌ها با اطلاعات مالی و نتیجتاً عدم تصمیم‌گیری صحیح و همچنین عدم آشنایی آنان با نوع گزارش حسابرسی، مواجه می‌باشند.

4- فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اصلی:** بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت‌های مالی بانک‌های تجاری دولتی موثر است.
- فرضیه فرعی 1:** بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف‌سازی گزارشگری اقلام ترانزنامه‌ای بانک‌های تجاری دولتی موثر است.
- فرضیه فرعی 2:** بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف‌سازی گزارشگری اقلام سود و زیانی بانک‌های تجاری دولتی موثر است.
- فرضیه فرعی 3:** بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف‌سازی اهمیت رویه‌های حسابداری بانک‌های تجاری دولتی موثر است.
- فرضیه فرعی 4:** بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف‌سازی ارزیابی توان نقدینگی بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

5- روش و نحوه جمع‌آوری اطلاعات پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و میدانی است و به دو صورت قیاسی و استقرایی انجام شده است. در بخش قیاسی، مبانی نظری و پیشینه پژوهش به عنوان مبنا مد نظر قرار گرفته که از مسیر کتابخانه‌ای، مقالات و استانداردها تدوین یافته است و در بخش استقرایی، به بررسی رابطه علت و معلولی بین بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی و شفافیت صورت‌های مالی پرداخته ایم تا از این طریق، صحت و سقم فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار گیرد. این پژوهش از نگاهی دیگر تحلیلی و کاربردی است. در پژوهش حاضر به منظور جمع‌آوری و تهیه اطلاعات مورد نیاز از گزارش‌های حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک‌های موضوع پژوهش در طی سال‌های 1382 الی 1386 استفاده گردیده است، بدین صورت که در آغاز گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی هر یک از بانک‌های گفته شده در هر یک از سال‌های مورد پژوهش به دقت مطالعه و چک لیست جداگانه‌ای، تحت عنوان خلاصه نکات بندهای گزارش‌های حسابرس مستقل و بازرس قانونی در هر یک از طبقات گزارشگری اقلام ترانزنامه‌ای، گزارشگری اقلام سود و زیانی، اهمیت رویه‌های حسابداری و ارزیابی توان نقدینگی تهیه و سپس برای تجزیه و تحلیل این چک لیست از رویه‌های آماری استفاده شده است.

6- جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شش بانک تجاری دولتی شامل بانک‌های ملی ایران، سپه، صادرات ایران، رفاه کارگران، ملت و تجارت می‌باشد که صورت‌های مالی آن‌ها به وسیله حسابرسان مورد حسابرسی و رسیدگی قرار گرفته‌اند و مشمول بندهای گزارش حسابرسی به منظور شفاف‌سازی صورت‌های مالی می‌باشد. نمونه‌های آماری این پژوهش دربرگیرنده 30 فقره گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی بانک‌های موضوع پژوهش طی سال‌های 1382 الی 1386 می‌باشد که بندهای این 30 فقره گزارش، پس از مطالعه، تفکیک و در قالب هر یک از چهار طبقه مورد بررسی، مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

7- تابع آماره

با توجه به نمونه‌های گردآوری شده، تکنیک آماری مورد استفاده برای تایید یا رد فرضیه‌های مرتبط با پژوهش فوق، توزیع دوجمله‌ای² می‌باشد. در این تکنیک به بررسی این موضوع می‌پردازیم که آیا بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی به طور جداگانه در هر یک از طبقات گزارشگری اقلام ترازنامه ای، گزارشگری اقلام سود و زیانی، اهم رویه‌های حسابداری و ارزیابی توان نقدینگی، در طی سال‌های مورد بررسی رفع شده‌اند، یا خیر. در صورتی که آزمون مذکور معنی‌دار شود، بنابراین رفع این بندها در شفافیت طبقات اشاره شده موثراند.

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، آزمون توزیع دوجمله‌ای (نرم افزار SPSS نسخه 17) مورد استفاده قرار گرفته است. فرضیه اصلی که باید آن را آزمون کنیم عبارت است از: بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت‌های مالی بانک‌های تجاری دولتی موثر است. یا

$$\begin{cases} H_0 : p \leq 0.5 \\ H_1 : p > 0.5 \end{cases}$$

فرمول آزمون مورد نظر به شرح رابطه 1 است:

$$Z = \frac{\bar{p} - p}{\sqrt{\frac{pq}{n}}} \quad (1)$$

که در آن $\bar{p} = \frac{x}{n}$ (x بندهای اصلاح شده، n تعداد کل بندها).

عبارت آزمایش‌های برای نشان دادن یک سری اتفاقات یا آزمایش‌ها استفاده می‌شود که دارای خصوصیات زیر است: پیامدهای هر یک از آزمایش‌ها را می‌توان به دو طبقه تقسیم کرد که یکی از آن‌ها را به عنوان موفقیت و دیگری را شکست در نظر می‌گیریم.

1. پیامدهای آزمایش‌ها، از هم مستقل هستند.

2. احتمال موفقیت در تمام آزمایش‌ها ثابت است. مورد اول به این معنی نیست که تنها دو پیامد وجود دارد، بلکه به این معنی است که پیامدها را تنها به دو طبقه می‌توانیم تقسیم کنیم. هنگامی که یک مجموعه آزمایش‌های داریم، جهت آزمودن این فرضیه صفر که احتمال موفقیت در هر بار آزمایش دارای مقدار مشخصی است، می‌توان از آزمون دو جمله‌ای استفاده نمود (فتوحی اردکانی، 1381: 189).

در صورتی که سطح اهمیت نمودار توزیع، کمتر از $\alpha = 5\%$ باشد، به سخن دیگر چنانچه مقدار Z محاسبه شده از Z نمودار آماری ($Z_{0/05} = 1/64$) بزرگ‌تر باشد، فرض (H_0) رد می‌شود، در نتیجه آزمون با فرض $\alpha = 5\%$ معنی‌دار بوده و از این معنی‌دار بودن می‌توان نتیجه گرفت که موفقیت‌ها در آزمون مذکور (رفع بندهای طی سنوات مورد بررسی)، افزایش یافته که این امر شفافیت صورت‌های مالی را به دنبال خواهد داشت. اما در صورتی که سطح اهمیت نمودار توزیع، بزرگ‌تر از $\alpha = 5\%$ باشد، به سخن دیگر چنانچه مقدار Z محاسبه شده از Z نمودار آماری ($Z_{0/05} = 1/64$) کوچک‌تر باشد، فرض (H_0) پذیرفته شده، در نتیجه موفقیت‌ها در آزمایش کاهش یافته و از این عدم معنی‌دار بودن می‌توان نتیجه گرفت که رفع نشدن بندها در سال‌های مورد پژوهش، شفافیت صورت‌های مالی را کاهش داده است.

8- یافته‌های پژوهش

پس از جمع‌آوری اطلاعات لازم و وارد نمودن این اطلاعات در نرم افزار SPSS نسخه 17، یافته‌های پژوهش در قالب جداول شماره 1 الی 4 ارائه شده و مورد واکاوی قرار گرفته است که به شرح زیر بیان می‌گردد:

فرضیه فرعی اول پژوهش به صورت زیر است:

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف‌سازی گزارشگری اقلام ترانزنامه‌ای بانک‌های تجاری دولتی موثر است.

اطلاعات نمودار توزیع در جدول 1 و از نرم افزار SPSS نسخه 17 استخراج شده است:

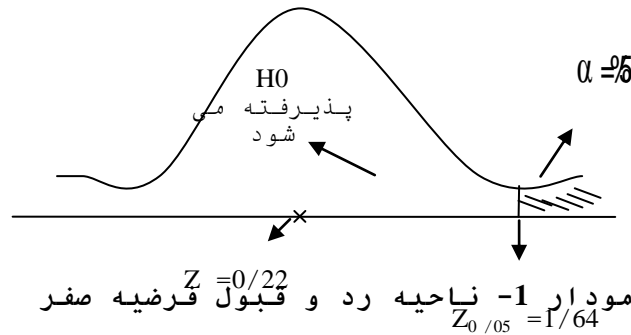
جدول 1- توزیع دوجمله‌ای برای فرضیه فرعی

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
0/5	-0/22	0/858	64	گروه 1 رفع نشده
			61	گروه 2 رفع شده
			125	جمع

* منبع: یافته‌های پژوهشگر

چون سطح اهمیت نمودار ($0/858$) بزرگ‌تر از $0/05$ می‌باشد، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده ($-0/22$) از مقدار Z نمودار

($Z_{0/05} = 1/64$) کوچکتر می باشد، بنابراین فرض H_0 پذیرفته می شود.

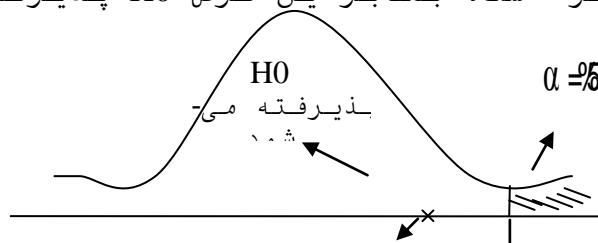
فرضیه فرعی دوم پژوهش به صورت زیر است:
 بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری ارقام سود و زیانی بانک های تجاری دولتی موثر است.
 اطلاعات نمودار توزیع در جدول 2 و از نرم افزار SPSS نسخه 17 استخراج شده است:

جدول 2- توزیع دو جمله ای برای فرضیه فرعی دوم

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
0/5	1/13	0/331	58	رفع نشده گروه 1
			70	رفع شده گروه 2
			128	جمع

* منبع: یافته های پژوهشگر

چون سطح معنی داری جدول (0/331) بزرگ تر از 0/05 می باشد، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده (1/13) از مقدار Z نمودار ($Z_{0/05} = 1/64$) کوچک تر است، بنابراین فرض H_0 پذیرفته می شود.

فرضیه فرعی سوم پژوهش به صورت زیر می باشد:
 بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی اهم رویه های حسابداری بانک های تجاری دولتی موثر است.
 اطلاعات نمودار توزیع در جدول 3 و از نرم افزار SPSS نسخه 17 استخراج شده است:

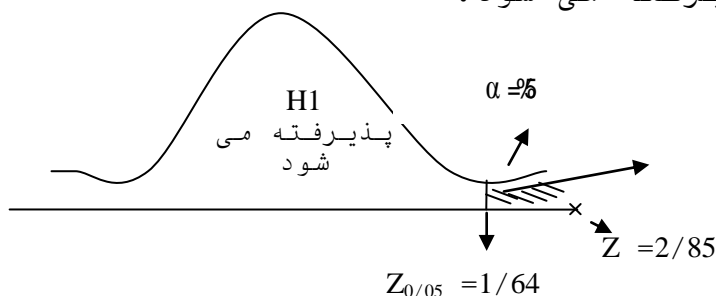
جدول 3- توزیع دو جمله ای برای فرضیه فرعی سوم

Test prop	مقدار Z	سطح معنی داری	تعداد	طبقه
0/5	2/85	0/006	9	رفع گروه

ا	نشده	26			
گروه 2	رفع شده				
جمع		35			

* منبع: یافته های پژوهشگر

چون سطح معنی داری جدول (0/006) کوچک تر از 0/05 می باشد ، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده (2/85) از مقدار Z جدول (1/64) = $Z_{0/05}$ بزرگ تر است، بنابراین فرض H_0 رد می شود، در نتیجه فرض H_1 پذیرفته می شود.

نمودار 3- ناحیه رد و قبول فرضیه صفر

فرضیه فرعی چهارم پژوهش به صورت زیر می باشد:
بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی ارزیابی توان نقدینگی بانک های تجاری دولتی موثر است.

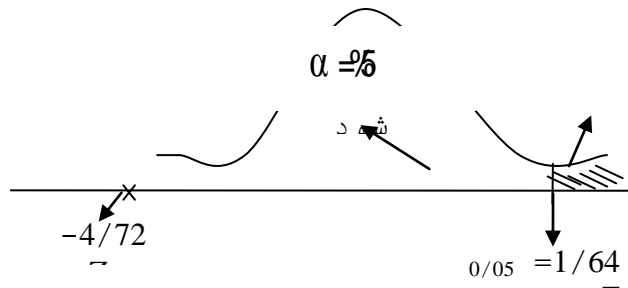
اطلاعات نمودار توزیع در جدول 4 و از نرم افزار SPSS نسخه 17 استخراج شده است:

جدول 4- توزیع دوجمله ای برای فرضیه فرعی چهارم

	طبقه	تعداد	سطح معنی داری	مقدار Z	Test prop
گروه 1	رفع نشده	62	0/07	-4.72	0.5
گروه 2	رفع شده	20			
جمع		82			

* منبع: یافته های پژوهشگر

چون سطح معنی داری جدول (0/07) بزرگ تر از 0/05 می باشد ، به سخن دیگر چون مقدار Z محاسبه شده (-4/72) از مقدار Z جدول ($Z_{0/05} = 1/64$) کوچک تر می باشد، بنابراین فرض H_0 پذیرفته می شود.

نمودار 4- ناحیه رد و قبول فرضیه صفر

9- بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش پاسخ به این سوال است که آیا بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی موثر بوده است. در این راستا پنج فرضیه مطرح گردید. نتایج آزمون های آماری به شرح زیر است:

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام ترانزنامه ای بانک های تجاری دولتی موثر نیست. با توجه به واکاوی آماری انجام شده ، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان 95% مورد قبول قرار نگرفت. به عبارت دیگر بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی گزارشگری اقلام سود و زیانی بانک های تجاری دولتی موثر نیست. با توجه به واکاوی آماری انجام شده ، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان 95% مورد قبول قرار نگرفت.

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی اهم رویه های حسابداری بانک های تجاری دولتی موثر است. با توجه به واکاوی آماری انجام شده ، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان 95% مورد قبول قرار گرفت.

بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در شفاف سازی ارزیابی توان نقدینگی بانک های تجاری دولتی موثر نمی باشد. با توجه به واکاوی آماری انجام شده ، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان 95% مورد قبول قرار نگرفت.

در نهایت این نتیجه حاصل شد که بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی نتوانسته است در شفافیت صورت های مالی بانک های تجاری دولتی موثر باشد. با توجه به واکاوی آماری انجام شده ، مقدار آماره آزمون در سطح اطمینان 95% مورد قبول قرار نگرفت.

منابع

- آذر، عادل و منصور مومنی، (1381)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، جلد اول و دوم.
- آقایی، پروین، (1381)، "عوامل موثر بر کیفیت حسابرسی مستقل از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده کنندگان خدمات حسابرسی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- ارجمند نژاد، عبدالمهدی، (1385)، بهبود شفافیت در بانک (کمیته نظارت بر بانکداری بال)، اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

ارجمندی، حمید رضا، (1377)، مدیریت ریسک حسابرسی، انتشارات معین.

استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 30، موارد افشا در صورت های مالی بانکها و مؤسسات مالی مشابه، ترجمه: مصطفی علیمدد و عباس ارباب سلیمانی، تهران، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

استانداردهای حسابداری، (1385)، نشریه شماره 160، تهران، سازمان حسابرسی.

استانداردهای حسابرسی، کمیته تدوین استانداردها، نشریه شماره 124. اسکندری، جمشید، (1375)، "بررسی تحلیلی اظهار نظر حسابرسان در رابطه با ایرادات و اشکالات مشاهده شده در حسابها و صورت های مالی شرکتها"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

پاریسیان، احمد، (1384)، مبانی احتمال و آمار، اصفهان، مرکز نشر دانشگاه صنعتی اصفهان.

جهانگیر، منصور، (1383)، قانون تجارت، انتشارات دیدار.

خاکی، غلامرضا، (1376)، روش پژوهش با رویکردی بر پایان نامه نویسی، تهران، مرکز پژوهش علمی کشور.

رهنمود های حسابداری، کمیته تدوین رهنمود های حسابرسی، سازمان حسابرسی چاپ اول.

زمانی فراهانی، مجتبی، (1378)، چاپ ششم، پول، ارز و بانکداری، تهران: انتشارات ترمه.

سرو علیا ابراهیمی، محمد حسن، (1378)، "اثر بخشی گزارشات حسابرسی مالی در وضعیت گزارشگری مالی شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق.

عالم زاده، مهدی، (1384)، تاثیر مبالغ ریالی شروط حسابرسی بر قیمت سهام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

علی مدد، مصطفی، (1370)، حسابداری و قانون در ایران، حسابدار شماره 79 و 80.

قوامی، محمد علی، حسابرسی بانک های تجاری، تهران: مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

کارنما، ایمان، (1386)، "بررسی تکالیف قانونی مجامع عمومی در خصوص شفاف سازی صورت های مالی بانک مسکن"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان.

کثیری، حسین، (1385)، "نظارت و حسابرسی اثربخش در نظام بانکی"، ماهنامه حسابدار شماره 175.

گزارش کمیته حسابرس عملیاتی و مدیریت انجمن حسابداران رسمی آمریکا، (1376)، ترجمه محمد جواد صفار، سازمان حسابرسی چاپ اول.

گلناری، هوشنگ، (1376)، "بررسی اثر بخشی گزارشات حسابرس و بازرس قانونی بر تصمیمات مجامع عمومی صاحبان سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

گوری ک. باتاچاریا و ریچارد ا. جانسون، (1376)، مفاهیم و روش های آماری (جلد اول)، ترجمه مرتضی ابن شهر آشوب و فتاح میکائیلی، چاپ مرکز نشر دانشگاهی.

مجتهد احمد و حسن زاده علی، (1384)، پول و بانکداری و نهادهای مالی، تهران: پژوهشکده پولی و بانکی.

معطری، محمد، (1386)، "ارزیابی و مقایسه عملکرد بانک های تجاری دولتی ایران با شاخص های مالی و شاخص کارآئی (تحلیل فراگیر داده

ها"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنو تهران .

مقالات همایش شفافیت در گزارشگری مالی نظام بانکی کشور
ملکیان، محمد حسین، (1379)، " بررسی اثرات موارد مطروحه در گزارش
حسابرسی بر تصمیمات مالی واحدهای تجاری"، پایان نامه کارشناسی ارشد،
دانشگاه تهران.

موسوی شیری، سید محمود، (1378)، " بررسی تاثیر گزارش های حسابرسی در
کیفیت گزارش گری مالی در ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه
تربیت مدرس.

میگز ، والتر بی ، و دیگران ، (1381)، اصول حسابرسی ، ترجمه : عباس
ارباب سلیمانی. تهران: مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی
سازمان حسابرسی.

Basel Committee of Banking Supervision, (1998) - Core Principles for Effective Banking
Supervision.

Disclosures in Financial Statements of Banks and Similar Financial Institution- AASB ,
(2004).

Duncan, D. B. ,(1995) , Multiple Range and Multiple F Tests, Biometrics.

Enhancing Bank Transparency, (1998) , Basel Committee on Banking Supervision, Basel,
September.

<http://banki.ir/danestaniha>

<http://idochp1.irandoc.ac.ir>

<http://mehrakbarimi.persianblog.ir>

<http://www.accountable.blogfa.com>

<http://www.cbi.ir>

<http://www.noormags.com>

<http://www.parsacc.com>

<http://www.tebyan.net>

International Accounting Standards Board IAS1& IAS7, March , (2004).